

Problemi uredništva s autorskim pravima, plagijarizmom i sukobom interesa u publiciranju članka o znanosti o sestrinstvu

Editorial Problems with copyright, plagiarism and conflicts of interest in the publication of articles on the science of nursing

Višnja Vičić Hudorović

Glavna i odgovorna urednica Sestrinskoga glasnika - Nursing Journal
Editor-in-Chief of Nursing Journal

Received June 1st 2014;

Accepted June 5th 2014;

Ključne riječi: autorska prava • sukob interesa • plagijarizam

Kratki naslov: autorska prava, plagijarizam i sukob interesa autora članaka

Keywords: authorship • conflict of interest • plagiarism

Running head: Copyright, plagiarism and conflicts of interest of authors

Autor za korespondenciju/Corresponding author: Višnja Vičić Hudorović, mag. med. techn., PSE, Nursing School Vrapče, 10000 Zagreb, Bolnička cesta 32, Croatia • Tel: +385-1-34 83 662
Fax: +385-1-34 83 662 • E-mail: visnja.vicic-hudorovic@skole.hr

Nedavno objavljena istraživanja glavnih urednika časopisa s različitih znanstvenih područja, pokazuju da se problemi u direktnoj svezi s autorskim pravima pojavljuju u prevalenciji od 30% [1]. Nadalje, istraživanja iznalaze da glavni urednici zadovoljavajuće rješavaju probleme povezane s autorskim pravima u 30% slučajeva, međutim, postotak stalno raste. Ovo se posebice odnosi na članke u kojima glavni autori navode tzv. autore - goste [koautori].

Znatan broj međunarodnih znanstvenih organizacija i institucija danas ne upotrebljava prihvaćene standarde koji detaljno opisuju politiku autorskih prava. Nadalje, rezultati novijih studija grupe autora iz Queenslanda, Australije [2], i s Univerziteta iz Floride, Sjedinjene Američke Države [3], opisuju kako od pedeset [50] vodećih svjetskih univerzitetskih biomedicinskih centara samo njih 20% ima aktivnu politiku o autorskim pravima koja izričito zabranjuje dodavanje autora koji ne poznaju sadržaj članka, tj. koji se ne pridržavaju smjernica i preporuka međunarodnih znanstvenih institucija.

Spomenute studije provedene su u ekonomski razvijenim zemljama koje pripadaju vodećim svjetskim znanstvenim zajednicama. Može se postaviti pitanje: je li situacija jednaka u tzv. malim znanstvenim zajednicama, koje pripadaju tzv. "znanstvenoj periferiji?" [4].

Prema rezultatima istraživanja članova uredništva časopisa Sestrinski glasnik/Nursing Journal [SG/NJ] [5] te časopisa Croatian Medical Journal [CMJ] [6], vidljivo je da u maloj biomedicinskoj znanstvenoj zajednici kao što je Republika Hrvatska [RH], a prema standardima Međunarodnog odbora urednika Medicinskih časopisa [engl. *International Com-*

mittee for Medical Journal Editors – ICMJ][7], 60% autora ne zadovoljava priznate i vrijedeće znanstvene standarde da budu autori članaka.

Prema svemu navedenom ne iznenađuje što autorstvo predstavlja znatan problem u malim akademskim zajednicama. Međutim, naši rezultati koji verificiraju da samo oko 40% autora objavljenih članaka u časopisu Sestrinski glasnik / Nursing Journal zaslužuje pravo autorstva [8] zabrinuli su i potaknuli članove uredništva narazmišljanje o tome što urednici mogu učiniti da pomognu budućim autorima da bi oni bili temeljito upoznati s obvezama koje trebaju ispuniti za dobivanje autorstva, koja znanja trebaju steći, te kako poboljšati umijeće pisanja.

Urednici časopisa sigurno nisu i ne trebaju biti policijska sila [9], ali odgovorni su za svaki objavljeni podatak istraživanja u svojim časopisima. Iako smjernice/preporuke ICMJE sugeriraju da časopisi trebaju objavljivati točan doprinos autora u pisanju članka u časopisu, [10] to je za članove uredništva problematično, jer je utvrđeno da znatan broj autora ne ispunjava ICMJE-kriterije o autorskim pravima.

SG/NJ nije član ICMJE te se članovi uredništva osjećaju frustrirano što ne mogu, za sad, odgovarajuće djelovati te obavijestiti članove svjetske akademske zajednice kad nedvojbeno utvrde zlorabu autorstva. Uredništvo SG/NJ završilo je niz istraživanja čiji će rezultati biti publicirani u međunarodnim znanstvenim časopisima te je na njihovu temelju podnijelo zahtjev za učlanjenje u međunarodnu organizaciju za etičko publiciranje u znanstvenim časopisima [engl. *Comitee of Publication Ethics-COPE*] [11]. Aktivno članstvo u COPE-u trebalo bi poboljšati standarde znanstvenog pu-

bliciranja, a uredništvo će redovito izvještavati o učestalosti nezasluzenog autorstva prema ICMJE/COPE kriterijima međunarodne i domaće znanstvene institucije [12].

Radi dopunjavanja i poboljšavanja postojećih standarda publiciranja, koji pokazuju da postojeći standardi o utvrđivanju stupnja doprinosa autorskim pravima nisu dovoljni za donošenje odluka o autorstvu, članovi uredništva SG/NJ odlučili su provesti anketu te su svakom autoru pristiglih članaka u uredništvu postavili otvoreno pitanje, i to: "Zašto mislite da ste zaslužili da budete autor rukopisa?" [8, 13].

SG/NJ do danas je publicirao djelomične rezultate, a uskoro će publicirati cjelovite odgovore autora. Članovi uredništva SG/NJ u cijelosti prihvaćaju mišljenje uredništva CMJ-a [13] te smatraju da je pošteno, u odnosu na uredništva časopisa, a i prema autorima, educirati autore o kriterijima ICMJ-a i COPE-a i potrebnim znanjima koje treba usvojiti da se kriterij primijene u publiciranju članaka.

Ovomu treba dodati da je pitanje autorstva više od normativnog pitanja. Opisana praksa može biti najbolji put malim časopisima u malim znanstvenim zajednicama, kao što je u RH, da bi što više poštovali kriterije transparentnosti autorstva i javne odgovornosti istraživača prema osobnom radu, ali i pomoć osobama koje nisu vične pisanju znanstvenih i stručnih publikacija, u prepoznavanju složenosti pojma autorstva [13].

Članovi uredništva znanstvenih časopisa imaju specifične društvene i etičke odgovornosti, a istodobno moraju zadovoljavati ciljeve i svrhu djelokruga časopisa.

John Overbeke [Radboud University Nijmegen Medical Centre, Nizozemska], urednik časopisa *Dutch Journal of Medicine*, jedinog medicinskog časopisa koji se objavljuje na nizozemskom jeziku, posebno naglašava kako njegov urednički mandat služi za osiguranje zadovoljavajućeg obima publiciranih informacija na nacionalnoj razini. Publicirane informacije moraju istodobno posve obuhvatiti medicinska i javnozdravstvena zbivanja u Nizozemskoj. Stoga se traže članci o rijetko opisanim temama kako bi nizozemski zdravstveni djelatnici objavili rezultate svojih istraživanja [posebice su prihvatljivi članci mladih znanstvenika s područja sestrinstva i iz medicine], i to na vlastitom jeziku. Objavljivanje na vlastitom jeziku omogućuje urednicima da očuvaju znanstveni integritet autora prije negoli isti autor pokuša objaviti vlastite rezultate, a bez prethodne mogućnosti provjere plagijata, u međunarodnim časopisima. Nadalje, ovakva pomoć članova uredništva budućim autorima omogućava objavljivanje rezultata koji znatno prenose važne informacije osobama koje su odgovorne za stvaranje promjena i poboljšanje sustava zdravstva.

Višnja Vičić opisala je svoj urednički djelokrug u sličnim ali i skromnijim financijskim uvjetima [8,14], istodobno ističući detalje uredničkog postupka publiciranja znanstvenih članaka. Posebice je istaknuta potreba pisanja na engleskom jeziku, tj. međunarodnom akademskom jeziku, kako bi SG/NJ postao časopis koji služi kao ulazna "vrata" kroz koja medicinske sestre/tehničari i znanstvenici mogu informirati članove biomedicinske Hrvatske akademske zajednice o najaktualnijim temama u znanosti o sestrinstvu [primjerice, sestrinstvo zasnovano na dokazima u praksi]. Objavljeni rezultati autora iz male akademske zajednice u RH, čiji rezultati istraživanja nisu vidljivi, tako mogu postati prepoznatljivi i citirani. Tijekom mandata trenutnog uredništva publicirano je ili je u pripremi za publiciranje sveukupno 178 članaka od 251 autora [odnos medicinske sestre vs. ostale grane znanosti 228:27].

Prema preporukama ICMJ-a i COPE-a, glavni urednici malih biomedicinskih časopisa imaju obvezu podučavanja eventualnih budućih autora o znanstvenim metodama istraživanja i znanstvenog pisanja, kao i usvajanje vještina uporabe znanstvenog engleskog jezika.

Cilj je stvoriti "kritičnu masu" istraživača koji su osposobljeni publicirati znanstvene članke u međunarodnim časopisima. Radi povećanja međunarodne vidljivosti sestrinstva kao mlade znanstvene discipline u RH, želja je uredništva časopisa *Sestrinski glasnik/Nursing Journal* [SG/NJ] da autori objave jedan ili dva članka u časopisu SG/NJ, a zatim u međunarodnim znanstvenim časopisima.

Tijekom ovog procesa članovi uredništva posebnu pozornost moraju posvetiti nekršenju definicije sukoba interesa [engl. Conflict of Interest - **COI**].

Potrebno je naglasiti da danas ne postoji jedinstvena definicija COI-a za biomedicinsku zajednicu u RH. Sam pojam COI-a opisan je kao niz okolnosti u kojima se primarni profesionalni interes pod utjecajem pojedinca sekundarnih interesa sukobljava s etičkim dužnostima prema pacijentima, zdravstvenim djelatnicima i društvom u cjelini, a u RH je opisan prema članku 89. Ustava RH [NN 26/2011; 48/2013], te se ne dovodi u svezu s opisanim znanstvenim djelovanjem članova uredništava znanstvenih časopisa. [15].

U tablici [tablica 1] je prikazan popis međunarodnih znanstvenih institucija, dokumenti s uvriježena i međunarodno prihvaćenim preporukama etičkog ponašanja u znanstvenom publiciranju, godina izdavanja vrijedećeg dokumenta, komentari primjenjivi na akademsku zajednicu u RH. Preporučljivo je da budući autori koji žele objaviti svoje radove nauče više o opisanju problematiki u ovom uvodnom članku i pretraživanjem popisanih mrežnih stranica.

TABLICA [1] Dokumenti najvažnijih svjetskih organizacija koje opisuju etičnost u znanstvenom publiciranju.

Organizacija	Dokument	Godina izdavanja	Komentari	Literaturni navod	Web adresa
International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE)	Roles and Responsibilities of Authors, Contributors, Reviewers, Editors, Publishers, and Owners: Author Responsibilities—Conflicts of Interest. ICMJE Form for Disclosure of Potential Conflicts of Interest	2010	Definition of conflict of interest, its causes and recommendations on how to disclose and report authors', reviewers' and editors' potential conflicts are presented. The updated form for disclosure of conflicts of interest helps the authors to specifically address financial and other relations which may add bias in research publications.	16, 17	www.icmje.org
World Association of Medical Editors (WAME)	Conflict of Interest in Peer-Reviewed Medical Journals	2009	The document defines conflict of interest and its different types, and provides guidance on how to disclose and manage conflicts with specific reference to the responsibilities of authors, peer reviewers and editors.	18	www.wame.org
Committee on Publication Ethics (COPE)	Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors	2011	Journal editors are advised to implement procedures for managing their own conflicts and those of authors and reviewers.	19	http://publicationethics.org
European Association of Science Editors (EASE)	EASE Guidelines for Authors and Translators of Scientific Articles to Be Published in English	2013	The guidelines contain publication ethics section which addresses the need to disclosure authors' financial and personal conflicts.	20	www.ease.org.uk

Literatura / References

- [1] Wager W, Fiack S, Graf C, et al. Science journals editors' views on publication ethics: results of an international survey. *J Med Ethics* 2009;35:348-53.
- [2] Morris SE. Cracking the code: assessing institutional compliance with the Australian code for the responsible conduct of research. *Austr Univ Rev* 2010;52:18-26.
- [3] JR, Leo J. Ghostwriting at elite academic medical centers in the United States. *PLoS Medicine* 2010;7:e1000230.
- [4] Marušić A, Marušić M. Small scientific journals from small countries: breaking from a vicious circle of inadequacy. *Croat Med J* 1999;40:508-14.
- [5] Vičić-Hudorović V, Zidarić M. Nursing Journal – A new approach to knowledge of nursing specialties. *Sestrinski glasnik/Nursing Journal* 2012; 17: 69–73
- [6] Marušić M, Božikov J, Katavić V, et al. Authorship in a small medical journal: a study of contributorship statements by corresponding authors. *Sci Eng Ethics* 2004;10:493-502.
- [7] International Committee of Medical Journal Editors. Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals. Revision 2010. Available from: www.icmje.org/urm_main.html (Accessed June 2, 2014).
- [8] Vičić-Hudorović V, Hudorović N. Introducing science for nursing in Croatia: publishing trends in the Sestrinski glasnik/Nursing Journal. *European Science Editing* 2014; 40(1):3-5.
- [9] Vičić-Hudorović V, Hudorović N. Nursing community in Croatia and academic writing: a continuous challenge. *Croat Med J*. 2013; 54(5):504. Doi:103325/cmj.2013.54.504
- [10] Marušić A, Marušić M. Killing the messenger: should scientific journals be responsible for policing scientific fraud? *Med J Aust* 2006;184:596-7.
- [11] International Committee of Medical Journal Editors. Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals. Revision 2010. Available from: www.icmje.org/urm_main.html (Accessed June 07, 2014).
- [12] Ilakovac V, Fišter K, Marušić M, Marušić A. Reliability of disclosure forms of authors' contributions. *CMAJ* 2007;176:41-6.
- [13] Marušić A. Good season ahead. *Croat Med J* 2011;52:6-7.
- [14] Vičić-Hudorović V. Postupak izbora članaka za objavljivanje u časopisu Sestrinski glasnik/Nursing 2014;19 (1):3-5. doi:10.11608/sgnj.2014.19.001
- [15] Narodne novine Republika Hrvatska. Available from: <http://narodne-novine.nn.hr/default.aspx> (Accessed June 2, 2014).
- [16] Roles and responsibilities of authors, contributors, reviewers, editors, publishers, and owners: author responsibilities – conflicts of interest. Available from: http://www.icmje.org/roles_b.html. Accessed: June 5, 2014.
- [17] ICMJE Form for Disclosure of Potential Conflicts of Interest. Available from: http://www.icmje.org/coi_disclosure.pdf. Accessed: June 5, 2014.
- [18] Conflict of Interest in Peer-Reviewed Medical Journals. Available from: <http://www.wame.org/conflict-of-interest-in-peer-reviewed-medical-journals>. Accessed: June 5, 2014.
- [19] Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors. Available from: http://publicationethics.org/files/Code_of_conduct_for_journal_editors_Mar11.pdf. Accessed: June 5, 2014.
- [20] ASE Guidelines for Authors and Translators of Scientific Articles to Be Published in English. Available from: http://www.ease.org.uk/sites/default/files/ease_guidelines-june2013-english.pdf. Accessed: June 5, 2014.